

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
הצמיח השערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרצה; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפישה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפישה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.1 דברים האזינו לב,א

דברים האזינו לב,ד: – ללא קשר לטעמי המקרא

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

רש"י הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקא-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי ה' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונח זקא-קטן

אנכי - הצור ה' – תמים א-לקיך - פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא:** ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצו"ר, ופ'רש"י ישעיהו לג,יד

הצור שהוא אש אוכלה ילקוט שמעוני **תורה פרשת חקת רמז תשסג** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש

שנאמר **(שופטים ו,כא) ופעל האש מן הצור,**

דברים האזינו לב,ה: שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל:

תרגום אונקלוס (ה) חבילו להון לא ליה בניה דלחון לטעותא דרא דאשני עובריה ואשתניו:

שחת לו לא – מרכא תביר טפא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, **תרגום אונקלוס (ה)** חבילו להון לא ליה לפרט אחד (עם ישראל)

זה נוגע לפרט אחר (הקב"ה) זה לא נוגע. כאן ההשחתה היא מום לבנים בלבד ואינה פוגעת בקב"ה.

יתד נאמן ו' תשרי התשע"ב ע' 48 במכתב של הקורא ד"נ מב"ב כתב כי בפירוש **החפץ חיים עה"ת** פירש **שחת לו לא בניו מומם**

שאף כאשר אצל האדם עצמו המום איננו גדול כל כך **(לו לא)** אבל **בניו מומם** אצל הילדים שלו המום גדול יותר עד אשר יביא ח"ו

להמשך הפסוק **דור עקש ופתלתל:**

שחת לו לא – מרכא תביר טפא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, או שלא חל על כל אחד אותו ענין, ע"פ **החפץ חיים עה"ת** המום של

האב קטן אבל גורם למום גדול עד חמור אצל הבן.

דברים האזינו לב,יב: ה' בְּרַךְ יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֶכֶר:

ה' – טפא **בְּרַךְ יִנְחֵנוּ** – מונח אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפא **אֵל נֶכֶר** – מרכא סלוק

טט – ה' – טפא בראש פסוק אפשר שיש כאן לימוד סמוכים, **פסוק לב,יב** הוא כעין פירוש, אפיון, תכלית לנאמר לפניו.

רש"י – ה' בוד – ... ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס

אותה **תבנית טעמים** תבנית הפסוק כולו כמו **בר' א,א** כעין ענין הקשור למעשה בראשית, כאן התחדשות העולם

בראשית א,א בראשית – טפא **בְּרַךְ אֱלֹהִים** – מונח אתנה **אֵת הַשָּׁמַיִם** – מרכא טפא **וְאֵת הָאָרֶץ** – מרכא סלוק

דברים האזינו לב,יב ה' – טפא **בְּרַךְ יִנְחֵנוּ** – מונח אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפא **אֵל נֶכֶר** – מרכא סלוק

תרגום אונקלוס יי בלחודיהון עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פולחן טעון.

ה' בוד (לבד) ינחנו (ינחה במחנה) בעולם שהוא עתיד להחדשו ולא יתקיים בו לפני ה' פולחן עבודה זרה.

• טט – ה' יחיו, ובטוי לכך בבריאת העולם, ביציאת מצרים, בכל תולדות ישראל והעולם, וע"פ ת"א בעולם שיתחדש

דברים האזינא: עֲלֵה אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הֲרִ-נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן

וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֵנִי נָתַן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה:

עֲלֵה – פזר, מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו **אֶל-הַר –** תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעוריו, הציצין ומחיצין **הָעֵבְרִים**

הַזֶּה – קדמא ואולא, מרמז על סדר קדימות, **הַר-נְבוֹ –** רביע, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע

הַר-נְבוֹ – רביע, **ספרי –** הר העברים. שהוא קרוי ארבע שמות הר העברים הר נבו הר ההר ראש הפסגה. ולמה קורים אותו הר

(נבו)(העברים) שנקברו בו שלשה מתים (הללו) שמתו לא מידי עבירה והן משה אהרן ומרים.

תלישא-קטנה ... רביע כשיעוריו

אֶל-הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר-נְבוֹ – תלישא-קטנה ... רביע, משקיעת החמה עד צאת הכוכבים **שיעור** הליכת ארבע מילין.

ב"ח על הטור א"ר ח ס' רצ"ב ס"ב על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה

וכולל עמו יוסף (טט מצאנו קשר כזה בקרא **בראשית מקץ הנמצא כזה איש אשר רוח א-לקים בו**) ודוד.

ב"ח משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו **ארבע מילין** להר נבו.

סימוכין **בבלי פסחים צד,ב**, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים **שיעור** הליכת ארבע מילין. **תוס'** מסביר כי

הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה (כנראה כוונתו צאת הכוכבים)

תלישא-קטנה כמחיצין

וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן – מחיצין **ספרי** הראהו את כל א"י עד כאן תחומו של אפרים עד כאן תחומו של מנשה. ר' יהושע אומר משה

בעצמו הוא ראה אותה כיצד נתן כח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו.

טט – משה רבנו ראה מפסגת הר נבו, תחומי העולם, תחומי א"י ותחומי השבטים.

אברבנאל פירוש על התורה דב' האזינו לב,מח

... וכדי שידע כי קרוב יום מותו צוהו שיעלה אל ראש הר נבו לא למות מיד כי לכן לא אמר ומות שם אבל תהיה העליה שמה

בהתמדה פעמים רבות כי שיראה משם את הארץ כי לא תהיה הראיה (רק) ביום המיתה כי אם פעמים רבות בימים רבים שיעלה שמה

תדיר יראה את הארץ. ...

ושם נאמר ויעש כאשר צוה ה' רוצה לומר שהיה עולה בכל יום אל הר נבו ורואה את הארץ ומעיין בה וכן שלקח יהושע מיד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצות השערות: אחנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאק – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שונה לפיטח; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סדרו שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

והעמידהו לפני אלעזר ולפני כל העדה וסמך ידיו והיה מצוה אותו בעניני ההנהגה בכל יום כדי שיהיה מלומד בכך. וגו' ענין חזרת העליה על הר נבו ע"י משה מרומז בקרא **דברים זאת הברכה לד,א: אל-תר נבו ראש הפסגה** – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה.

דברים זאת הברכה לד,א: ויעל משה מערכת מואב אל-תר נבו ראש הפסגה אשר על-פני ירחו וינראהו ה' את-כל-הארץ את-הנגלעד עד-הן:

דברים האזינו לבנאי: על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי-מריבת קדש מדבר-צן על אשר לא-קדשתם אותי בתוך בני ישראל:

על – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, חציצין ומחיצין, כאן חציצין, להסתיר סיבות מותם האמיתית **אשר מעלתם** – קדמא ואולא, מרמז על סדר קדימות, **בי** – רביע,

מראות גדולות פנינים מ"ג מפרשים המפרש **סיבת מות משה** הסתרת הסיבה האמיתית למות אהרן – מעשה העגל שהיה לו למסור נפשו על קידוש ה' כמו חור, הסתרת הסיבה האמיתית למות משה – מעשה המרגלים שלא היה לא לשלחן או לאמר להם מה שאמר.

הפטרת האזינו

הושע יד,ט: – הפטרת דב' האזינו – שבת שובה, בין ראש השנה ויוה"כ

אפרים מה-לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כברוש רענן ממני פרוה נמצא:

אני עניתי ואשורנו – דרגא מונח רביע, תיקון הקילקול מחטא אדם הראשון, בתבנית דומה ב- **דב' נצבים כט,ז ... או משפתה או-שבת** – דרגא מונח רביע, הוסבר ע"פ **דעת זקנים מבעלי התוספות (כט,ז)** כי מחטאים של תאוה כגזול ועריות (כחטא אדם הראשון)

מגיעים לחטאים שללא תאוה ובהם עבודה זרה. כאן כפי' רד"ק אפרים המייצג את עם ישראל מתחרט על עובדו עבודה זרה והמתווה לכך והקב"ה עוזרו לעשות תיקון.

רד"ק (ט) אפרים – ואז יאמרו: **מה-לי עוד לעצבים?** כי בעוד שהייתי עובד אותם, היה לי כל הרע, ועתה שאעבוד את ה', יהיה לי כל הטוב הזה. ואמר הקדוש ברוך הוא: כשיאמר אפרים זה, **אני עניתי ואשורנו**, כלומר: אביט אליו בעת רצון, הפך **והסתרתני פני מיהם (דב' וילך לא,ז)**. ומה אומר לו? **אני כברוש רענן** – אני אהיה לך כמו הברוש רענן, שכופפין ראשו אצל שרשיו; כן אני "מרום וקדוש אשכון, ואת דכא ושפל רוח" (יש' נז,טו). ואם תאמר: הברוש אינו עושה פירות? **ממני פרוח נמצא** – בכל עת ובכל זמן.

המלב"ם מוסיף כי ישראל ישב בצל הברוש (טט) -כנראה הברוש הצריפי שהוא כמשולש) ועליו צפופים עד שמגן ממטר

דברים וילך לא,ז: וחרה אפי כו ביום-ההוא ועזבתים וחסרתתי פני מיהם והנה לאכל ומצאיהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי-אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה:

ועזבתים וחסרתתי פני מיהם – גרשיים קדמא מהפך פשטא, ראה בדב' וילך הסבר כי הגאולה התחילה ומתעכבת ותתחדש, ולפי' רד"ק הושע מנבא על התחדשות הגאולה

יואל ב,ז – יח: [ז] בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתיו ה' ויאמרו חוסה ה' על-עמך ואל-תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למה יאמרו בעמים איה אל-היהם:

[יח] וינקא ה' לארצו ויחמל על-עמו:

ויאמרו חוסה ה' על-עמך – גרשיים דרגא מונח רביע, אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. כאן רמז לבקשת תיקון לקילקול, ששונאי ישראל גרמו לעצמם.

ר' יוסף קרא (יח) ויקנא ה' לארצו – ואם תעשו תשובה מיד ויקנא ה' לארצו שלא יהא בה רעב, מפני שחמל על עמו.

ר' אלעזר מבלגנצי (ז) איה אלהיהם – ונמצא שמך מתחלל (טט) – בקשה לה' לעשות למען שמו ולא מזכותם).

(יח) ואם כה תעשו (טט – תשובה), אז ויקנא ה' לארצו – לכבוד ארצו המקודשת לו.

מלבי"ם [יב] וגם עתה. הגם שעתה כבר בא החיל (הארבה), ... אל תחשבו שאין תקנה כי גם עתה נאום ה' שובו עדי ככל לכבכם ... **בצום בכבי ומספר** שהוא הוידי ועזיבת החטא:

[ז] **בין האולם ולמזבח יבכו** ויתפללו, **ויאמרו** בתפלתם **חוסה ה' על-עמך**, ר"ל,

(א) תחוס עליהם מצד שהם עמך ואתה מלך עליהם,

(ב) מצד שהארץ היא נחלתך, ששם נחלה מורה על הקדושה שיש בה, ועל ששכינתך שורה עליה מצד קדושתה אל תתן אותה לחרפה מצד זה, ומפרש מצד שהם עמך אל תתן אותם למשל בם גוים כי אתה המלך והמושל עליהם,

ומצד שהארץ נחלתך אל תתן אותה לחרפה כי למה יאמרו בעמים איה אלהיהם, וזה חרפה מצד שהיא נחלתך ושכינתך שרויה שם ואתה אלהיהם:

[יח] **וינקא ה'** (ו)ישמע תפלתם, ונגד מ"ש [ז] ... **ואל-תתן נחלתך לחרפה** שהוא שיקנא על כבוד הארץ שהיא נחלתו ויקנא ה' לארצו, ר"ל לכבוד ארצו, ונגד מ"ש חוסה ה' על-עמך ויחמול על עמו, וכבר אמרו חז"ל במדרש רות כתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור עמו ונחלתו, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור שמו הגדול, והכהנים היו מתפללים שיעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראוים,

וחז"ל דרשוהו על היצה"ר, וכונתם כי לא הנחש ממת אלא החטא ממת והיצה"ר היה הסבה אל ביאת הארבה, וע"י **שיתרחק הצפוני** שהוא היצה"ר הצפון בלב ומסית לחטא, יתרחק גם המסוכב ממנו שהוא הארבה שבא בסבת החטא:

סיכום: אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. בפשט הכהנים בקשו שה' באופן יוצא מן הכלל המלמד על עצמו, יעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראוים. אבל אחר שישראל עשו תשובה, הקב"ה עשה לזכותם. בפשט נבואת יואל אין גלוי על תשובת ישראל. מוצע לומר כי תבנית הטעמים דרגא מונח רביע מרמזת על התיקון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
הפניות השורות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שנו משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 דברים האזינו לב,א

דברים האזינו לב,ו:

הלח' הנמלו-זאת עם נבל וְלֹא חָכֵם
הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ:

תורה תמימה

עם נבל וגו' - מי גרם להם לישראל שהיו מנוולים ומטופשים - מפני שלא היו מתכוונים בדברי תורה⁽²⁾ [ספרי]:

עם נבל – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על טפשות ונבלות שונאי ישראל גם את השפלת התורה עצמה, מפני שלא עיינו הייטב בתורה לכן גם ביזו היינו עשו אותה מנוולת.

וְלֹא חָכֵם – מונח אתנה, כעין רבוי והגבלה. מפני רבוי תירוצים לא לעסוק בתורה והגבלה חכמתם בכלל.

רש"י הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ, שקנאך שקננך בקן הסלעים ובארץ חזקה שתקנך בכל מיני תקנה:

רמב"ן הלא האל הוא אביך כי הולידך וגדלך, והוא קנך ששמך קנין, כי הוציאך מאין והיית יש, וכל יש יש לו קנין כענין שנאמר (משלי תב) ה' קנני ראשית דרךך קדם מפעליו מאז: וכן (בראשית לז-לך יד,ט,כב) קנה שמים וארץ: כאשר פירשתיו, והוא צור עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ, כלשון (איוב לא,טו) נִיכְנְנִי בְּרַחֲמֵי אָחֵר:

אבן עזרא אָבִיךָ, בעבור שאמר שאינם בניו: קִנְיָהּ, כטעם ה' קנני: הוּא עֲשֵׂה, תקנך, נִיכְנְנָהּ, לקבל התיקון:

אָבִיךָ קִנְיָהּ הן מלים נרדפות במונח דומה של אב שיש לו בנים ובורא (קנה, עשה, מתקן)

רבינו בחיי ואמר הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ, כלומר ששמך קנין כי הוציאך מאין ליש, וכל יש קנין, וזהו (משלי תב) ה' קנני ראשית דרךך

וכן (בראשית לז-לך יד,ט,כב) קנה שמים וארץ והוציאן יש מאין.

אבל בכראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וכבר הזכרתי זה בסדר לך ובהבאתי שם המדרש הזה. ונקרא הקב"ה אבינו כלפי הנפש כי הוא הולידה ונפחה באפנו, כשם שנקרא המוליד אב כלפי הגוף שהוליד אותו, והוא יתעלה האב העקרי הקיים והנצחי,

בבראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וגו' ויש לומר כי החומר הוא א-לקות בהסתר עד שאין הרגש א-לקות כלל היינו ללא רוחני כלל, לכן נראה כעין קנין מאחר ביחס לבריאת הנפש והרכבתה בחומר.

לדעת הפרשנים תוכן הכתוב הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ: מרמז לבריאת העולם יש מאין ומחומר העולם הרכבת חומר

האדם וכן בריאת החלקים הרוחניים בכלל ובריאת הנפש (החלקים הרוחניים) שבאדם בפרט.

אפשר כי המהלך הפרשני הזה מרומז בתבנית הטעמים המשותפת לשני כתובים הבאים

(שמות יתרו כב) אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – בעשרת הדברות בטעם עליון, תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן

ומקביל לו (דב' האז' לב,ג) הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קִנְיָהּ – פשטא מונח זקף-קטן, ובשניהם מכוון לבורא

הבריאה מתחילה בעשרת הדברות בטעם עליון, ודרך עשרת הדברות בטעם תחתון עוברת אל עשרה המאמרות שבהם נברא העולם הפותחים את ספר בראשית.

תורה תמימה

עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ - מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם, שאם נהפכה אחת מהן אינו יכול לחיות⁽²⁾ [חולין נ"ו ב']:

תורה תמימה הערה (מד) פירש"י כונניות מלשון ואת כנו, שברא להם בסיס לישב עליו ואם ירדו מבסיסין שוב אין מתיישבין, עכ"ל.

נִיכְנְנָהּ – סלוק, מגביל, הוא דרשת בבלי חולין נו,ב שאם נהפכה אחת מהן (מהכונניות) אינו יכול לחיות

עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ - תניא, היה ר' מאיר אומר, הוּא עֲשֵׂה נִיכְנְנָהּ, כרכא דכולא ביה, ממנו כהניו, ממנו נביאיו, ממנו שריו, ממנו מלכיו,

שנאמר (זכריה י') ממנו פנה ממנו יתד וגו'⁽²⁾ [שם שם]:

הוּא עֲשֵׂה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות כדרשת רבי מאיר שכל מנהיגות ישראל מתוכו נִיכְנְנָהּ – סלוק, מגביל ללמד כי אינם

צריכים לסיוע מעמים אחרים.

דברים האזינו לב,ח:

בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אֲדָם
יִצְבּ נְבֻלַת עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם - מהפך פשטא זקף-קטן

בְּהַפְרִידוּ - טפחא

בְּנֵי אֲדָם - מונח אתנה

יִצְבּ נְבֻלַת עַמִּים – (אתנה) פשטא מונח זקף-קטן

לְמִסְפָּר - טפחא

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - מרכא סלוק

טט - סיכום ע"פ שפת"ח

הצבת גבולות העמים היא ההפרדה של בני האדם בדור הפלגה, זהו הלימוד אלפניו, מספר העמים, הלשונות והמסגרות בגבולותיהן נקבע ע"פ שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים שזהו הלימוד אחריו. הקב"ה צפה שלמצרים ירדו שבעים נפש ולכן בבני נח נמנו שבעים אמות – לשונות והשאר הם תולדותיהם.

אם היה נאמר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, ט; שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

- * בהפרידו בני אדם
- * למספר בני ישראל
- * יצב גבלת עמים

אפשר שההפרדה למספר עמים כנגד ע' ב"י - מספר יורדי מצרים, לימוד אלפניו, אבל יצב גבלת עמים יכול להתפרש רק לשבטי ישראל הנקראים עמים. כמו כן זה עשוי להיות תיאור עובדה ולא ההלכה המניעה את התהליך

- אבל באמרו
- * בהפרידו בני אדם
- * יצב גבלת עמים
- * למספר בני ישראל

הפרדת בני האדם לעמים ע"י הצבת גבולות למספר עמים כנגד ע' ב"י - מספר יורדי מצרים, לימוד אלפניו, מ"למספר בני ישראל" ל"יצב גבלת עמים" ואלפני לפניו ל"בהפרידו בני אדם"

"יצב גבלת עמים" זה תיאור עובדה ו- "למספר בני ישראל" זו ההלכה המניעה את התהליך

רש"י בהפרידו בני אדם - כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא **"יצב גבולות עמים"** קיימם ולא אבדם. **למספר בני ישראל** - בשביל מספר בני ישראל שעתידיים לצאת מבני ש (שפת"ח ח) ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים (שפת"ח ט) הציב גבולות עמים שבעים לשון.

שפת"ח ח - דאם לא כן למספר למה לי ?

* טט - תבת "למספר" - טפחא - יתור הבא לרבות על הקרא הקודם לו היינו לפרשו, לאפינו, להציב תכליתו. כאן ע"י הלימוד אלפניו ולפני לפניו היא מפרשת ואומרת שכל תכלית הפרדת העמים היא כנגד ע' נפש ב"י יורדי מצרים. הם באחדות של נפש אחת והאומות בהפרדה ביניהם.

והכי משמע הקרא **"בהפרידו בני אדם"** דהיינו כשהפיץ דור הפלגה יצב גבולות עמים, ר"ל שלא העבירם מן העולם, * וט - שאם היה מעבירם מן העולם אפשר שהיה מעביר גם את בני שם שישאל מצאצאיו. לכן הפרידם שלא יהיו באחדות במרידה בקב"ה וישאל יוכלו להגלות ולגלות תורת ה' בעולם, ואם יגלו לבין אומות תמיד ימצאו מקום שיטה להם חסד כי א' כל אומה היא כנגד אחד מע' יורדי מצרים אז יש לה שייכות לישראל ב' האומות מופרדות אז באי הסכמתן ביניהן גם לא יסכימו לפגוע בישראל ביחד בעת ובעונה אחת. ולמה עשה כן? למספר בני ישראל, ר"ל בשביל ישראל שיצא משם.

שפת"ח ט - ר"ל שרוצה לפרש עוד ענין אחד וה"ק הפסוק "יצב גבלת עמים" ר"ל עשה אומות הרבה וכמה עשה ופרש למספר בני ישראל ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות. ויהי מאמר **"יצב גבלת עמים"** נדרש אלפניו ולאחריו כדפירשתי והוצרך **רש"י** לשני טעמים ראשון קשה ל"ל למלת גבולות לא היה לו לכתוב רק יצב עמים למספר בני ישראל, גבולות ל"ל. ולטעם אחרון קשה כיוון שהכעיסו לפניו למה לא איברם מן העולם לכן צריך גם לטעם ראשון. טט - על כל פנים למדנו ש"יצב גבלת עמים" היא לימוד אלפניו אכן תבנית הטעמים היא אתנח פשטא מונח זקף-קטן. קרא זה הוא התיאור ו- **"למספר - טפחא, בני ישראל - מרכא סלוק"** הוא כעין הלכה כפי שפירש **שפת"ח** לעיל ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות.

ואז התבנית ללימוד אלפניו מושלמת.

יונה א,יב,יג,טו:

[יב] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאוֹנֵי וְהִטִּילֵנִי אֶל-הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם

כִּי יִדְעֶנָּה אֲנִי כִּי בְשָׁלִי הִסְעָר הַנְּדוּל הַזֶּה עֲלֵיכֶם:

[יג] וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל-הַיַּבֵּשֶׁת וְלֹא יָכְלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעַר עֲלֵיהֶם:

[טו] וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעְפוֹ:

רבי יוסף קרא (טו) וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם - בפרקים של רבי אליעזר (ט) הוא אומר: לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם. כשראו כך הטילוהו אֶל-הַיָּם ועמד הַיָּם מִזַּעְפוֹ. ואף על פי כן: (טז) [טז] וַיִּרְאֶה הָאֲנָשִׁים יָרָאָה נְדוּלָּה - וגייירו עצמם לשם ה'.

ע"פ פרקי דרבי אליעזר אנשי האניה שבה היה יונה הבחינו שהסער הוא רק סביב האניה שלהם, וספינות אחרות מפליגות בנחת. וכאשר לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם.

הדבר מרומז באתנח ובסלוק במקראות הבאים

[יב] ... וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם - אתנח, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

הִסְעָר הַנְּדוּל הַזֶּה עֲלֵיכֶם - סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

[יג] ... הוֹלֵךְ וְסוֹעַר עֲלֵיהֶם - סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שהם בה

[טו] ... וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעְפוֹ - סלוק, מגביל, זעפו שהיה רק על ספינה זו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצוות השטרות: אהיה, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פסוק – מוציא ממש; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי ממשות; מרכא ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטרה; מרכא תבר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, כד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סודר שנתקן, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.3 דברים האזינו לבא (התשע"ד – ה)

מעניני עבודת כהן גדול ביום הכיפורים

בבלי יומא כדא (דיון על עבודות בית המקדש שזר חייב עליהם מיתה) **אמר רב ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה** (בידי שמים רמב"ם ה' ביאת המקדש פ"ט, א"ה, ב"ה, ה"ה): זריקה (רש"י: עבודה אחרונה בדם) והקטרה (רש"י: קומץ מנחה, חלב אחרי שחיטה הפשט ניתוח וכו') וניסוך מים וניסוך היין. ולוי אמר: אף תרומת הדשן וכן תני לוי במתניתיה (בברייתא): אף תרומת הדשן.

מאי טעמא דרב דכתיב (במ' קרח יח, ז), **ואתה ובניך אתה תשמרו את-כהנתכם לכל-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם**

עבדת מתנה אתן את-כהנתכם והזר הקרב יומת: עבדת מתנה (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור – להסיר משהו), **ועבדתם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה. (בסיכום עבודה של מתן – להניח משהו וכוה לסיים קבוצה של אחת או יותר עבודות)

- ולוי: רבי רחמנא **לכל-דבר המזבח**. (הולק על רב ואומר שמלים אלו מרבות גם עבודת סלוק)

- **ורב**: ההוא (שמלים **לכל-דבר המזבח** אלו מלמדות) לאתויי (להביא – לרבות) **שבע הזאות שבפנים, ושכמצורע** (שאינן על המזבח ובכל זאת זר שיעשם חייב מיתה, כעין סוג של זריקה).

ולוי נפקא ליה (ההזאות) **מדבר ו-כל-דבר**. - **ורב דבר ו-כל-דבר** לא דריש.

רש"י בבלי יומא כדא, ארבע עבודות כו' - אף על פי שכולן מוזהר עליהן זר, אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו, כדמפרש ואזיל.

ואתה ובניך אתה וגו' - סיפיה דקרא (בסוף הפסוק נאמר) **והזר הקרב יומת**.

עבדת מתנה - שאתה נותן על המזבח, ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח, כגון תרומת הדשן.

עבודה תמה - עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה, כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה, אבל זריקה - עבודה אחרונה שבדם, וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים, וכן ניסוך היין בכל השנה, וכן המים בחג.

לכל-דבר המזבח – (ללוי) לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא, כגון תרומת הדשן. (האם רק זה או עוד עבודות סלוק)

שבע הזאות שבפנים – (לרב) שמה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יום הכפורים ("ע"פ משנה יומא פ"ה, ג"מ"ה: בקה"ק א) דם פר (ב) דם ששיר על הפרכת (א) דם פר, (ב) דם ששיר: מתעורבות של דם פר ודם ששיר מחטא על קרנות מזבח הזהב, מזה על טהרו של מזבח זהב), ושכמצורע שמה מלוג שמן בהיכל, כדכתיב (ויקרא יד) והזה מן השמן באצבעו וגו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא (והיינו סוברים שכיוון שאינן עבודות במזבח, זר לא יהיה חייב עליהן מיתה), להכי רבי לכל (לרב ארבע עבודות תמות במזבח, ועוד ארבע הזאות בקדש).

ולוי נפקא להו - כולהו מיניה מדבר **לכל-דבר** - דהא **דבר המזבח** גופיה יתירה הוא, ונגמר מיניה תרומת הדשן, ומריביא דלכל דריש ביה הזאה הפנימית. (לוי מסכים עם רב על ארבע עבודות, המלים **לכל-דבר המזבח** יתירות ולדעתו **דבר המזבח** נדרש לסלוק תרומת הדשן, **לכל** בא לרבות הזאות).

ב-**בבלי יומא כדא**, מובאות ברייתות התומכות ברב ובלוי, והמוצגות כאן שלא על סדר הגמרא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. **תניא כוותיה דרב**: עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפנים בין לפני ולפנים, והמזה בחטאת העוף, והממזה (עד כאן הרחבות בזריקת דם) והמקטיר בעולת העוף (עד כאן הרחבה בהקטרה), והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין (עד כאן הרחבות בניסוך מים ויין). **תניא כוותיה דלוי**: עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים ושכמצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול.

רש"י יומא כדא, **בין לפנים** - הזאה שעל הפרוכת. **בין לפני ולפנים** - שעל בין הכדים דיום הכפורים.

בחטאת העוף - כתיב הזאה והזה מדם החטאת על קיר המזבח (ויקרא פרק ה). **בעולת העוף** - כתיב מיצוי, ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמזה דמו על קיר המזבח (ויקרא פרק א). **והמקטיר** - שהעולה כליל היא. **והמנסך שלשת לוגין** - שהיא פחות שבנסכים רביעית ההין לכבש, ואילו תרומת הדשן לא קתני, והיינו כרב. **בין דבר פסול** - בהנך פסולין שפסולין בקודש, דאם עלו לא ירדו, משום הכי חשיבא הקטרה.

(הברייתות האלו נשארות באותן עבודות שבהן נפתח הדיון בין רב ללוי, ומרבות בפרטים בזריקת דם, בהקטר, בניסוך היין והמים וגם בהזאות. הברייתא העוזרת ללוי מביאה שזר חייב על תרומת הדשן שהיא עבודת סילוק וכפ' רש"י אם עבודה תמה היא, וזה כאמר לוי ב- (כד, א) כי **לכל-דבר המזבח** מלמד על חיוב זר בעבודת סילוק, והרחבה בהקטר הדבר שפסולו בקדש שאם עלה לא ירד ועל כך הזר יענש במיתה, ומסתבר שגם רב יסכים לכך.)

לכל-דבר – מקף כרב-מצב לזר שיענש במיתה (א) על הקטרת כשרים, (ב) על הקטרת פסולים בקודש שאם עלו לא ירדו, וזר שיעלם יענש במיתה.

(המשך **יומא כדא**), (הגמרא שואלת על לוי שאמר כי **לכל-דבר המזבח** מרבה עבודת סלוק) ואימא (תאמר שהכתוב): **לכל-דבר המזבח** - כלל, **עבדת מתנה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עבדת מתנה** – אין (מזה תלמד שעבודה של הנחה נכלל באיסור הזר), עבודת סילוק - לא (ממעט עבודת סילוק מחיוב זר שעשאה מעונש מיתה)!

(**בבלי יומא כדא**), – (עונה לוי) אמר קרא **ולמבית לפרכת ועבדתם** - אל מבית לפרוכת הוא ד-**עבדת מתנה** (בקדש הקדשים זר חייב על עבודה להניח) ולא עבודת סילוק (בפנים יהיה הזר חייב על עבודה מסיימת שהיא גם עבודה לשים ופטור על עבודת סלוק), הא בחוץ (מחוץ לקה"ק, בקדש ובמזבח, הזר חייב) - אפילו (על) עבודת סילוק.

(עונה הגמרא לשיטת לוי) - אי הכי (היות וענית לי מ-**עבדת מתנה**, שהיא כתובה אחרי **ועבדתם** אז מלת) **ועבדתם** נמי (גם בתנאים של חיוב הזר): אל **מבית לפרכת** הוא דעבודה תמה (בקדש הקדשים יתחייב הזר אם יעשה עבודה תמה הנדרשת ממלת **ועבדתם** ואותה עבודה היא גם עבודת הנחה הנדרשת מ-**עבדת מתנה** אבל) ולא עבודה שיש אחריה עבודה, הא בחוץ - אפילו עבודה שיש אחריה עבודה (אבל מחוץ לקה"ק, בקדש ובמזבח, הזר יתחייב על כל עבודה)!

(המסקנה הנ"ל לשיטת לוי מטילה חיוב רחב על זר ובאה הגמרא ולומדת כי מלת) - **ועבדתם** הדר ערביה קרא (חיבר הכתוב שני תנאים לקה"ק ולמחוץ לו, וזר חייב רק על עבודות הנחה שהן גם עבודות תמות (מסיימות) גם בקה"ק וגם מחוץ לו).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
 המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאק – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-ימצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

רש"י בבלי יומא כד,ב (הכתוב) **וּלְמַבִּית לְפָרְכָת** – אפסיק בין כללא (לְכָל-דְּבָר הַמְזוּבָּה) לפרטא (עֲבֹדַת מִתְּנָה), מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה - כגון הזאות שבין הבדים דיום הכפורים, ונתינת קטורת על האש.
 ולא עבודת סילוק - כגון הוצאת כף ומחתה, שהכהן גדול מכניס שם לקטורת יום הכפורים ומניח בין הבדים, ואחר כך חוזר ומוציאין. אי הכי ועבדתם נמי מבית לפרוכת דעבודה תמה - כגון נתינת קטורת על האש.
 ולא שיש אחריה עבודה - הולכת כף ומחתה, שיש אחריה חפינה והקטרה.
 (רש"י מפרש שיטת לוי) **וְעֲבָדְתֶּם** הדר ערביה - לענין עבודה תמה, שהוי"ו מוסיף לענין ראשון (ולכן עבודה תמה בחוץ ובפנים להיב זה שעשאה במיתה), אבל **עֲבֹדַת מִתְּנָה** לא מיהדר אלא אמבית לפרוכת דלקמיה, דלא כתיב ביה וי"ו (ולכן זר שעשה בפנים עבודת מתנה (הנחה) חייב ופטור על עבודת סלוק, אבל בחוץ חייב גם על עבודת סלוק).

טט – בשלב זה הגמרא נשארת עם הלימוד בכלל ופרט. ורש"י מפרש מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה (עבודת הנחה) (ושיש בה גם עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה אבל עבודת הוצאה אינה בה מיתה לזר. אבל בחוץ בין הכנסה בין סילוק (אם היא עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה.

בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפנים מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: מַבִּית (קה"ק) וּלְמַבִּית (ו"ו ולמ"ד? מרבות את הקדש על קה"ק וזר לא חייב על עבודה שאינה הנחה וגם תמה בקדש).
 (הגמרא מונה עבודות בקדש שזר שעשאה לא יתחייב) - אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב! - איכא סידור בזיכין. - סידר בזיכין ליחייב! - איכא סילוק והקטרה. - זר שסידר את המנורה ליחייב! - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב! - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב! - איכא הדלקה. - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא כשהו וככלי שרת! - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא.
 (הגמרא מונה עבודות במזבח ועל מה הזר שעשאה יתחייב) - אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! - איכא סידור שני גזירי עצים. - סידר שני גזירין ליחייב! - איכא סידור אברים. - והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב! - בהא פליגי; מר (רבי יוחנן) סבר: (סידור שני גזירי עצים) עבודה תמה היא (וגם עבודת הנחה מאופן עשייתה), ומר (רב) סבר: לאו עבודה תמה היא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. (הובאו לעיל) בשתי הברייתות לא מוזכר סידור שני גזירי עצים!

הפסוק **במדבר קרח יח,ז**: מסיים את קבוצת הפסוקים **במדבר קרח יח,א - ז**: אזהרה לכל זר בעבודה במשכן ובכליו. ואחריו התורה מלמדת על כ"ד מתנות כהונה. אז אפשר כי תוכנו וטעמיו קשורים באופן מסוים למתנות כהונה.
וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה – מונח מונח תלישא-גדולה (תלשא). כעין שלושה תפקידי טעם תלשא, הנדרשים מהכתוב. תלשא היא גם טעם של דרשה לכתוב לפניה ולדרשה לכתוב אחריה, לכן יש אפשרות לכעין שש דרשות בתפקידי תלשא (העיקריים ביניהם שיעורין, חציצין, מחיצין (הכולל בחינה נעלה), עקירה, יחד עם קדמא ואולא עשוי להיות כעין בנין אב)
 אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת **עֲבֹדַת מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת מחיצה **וְעֲבָדְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה.

דרשות אחרות אפשריות בטעם תלשא, שאינן קשורות לנושא עבודת זר, ע"פ **ספרי, בבלי יומא כד, תורה שלמה, תורה תמימה**
וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה – מחיצה (הכולל בחינה נעלה) (א) בדיקת יוחסין של כהנים ע"י בית דין של כהנים אפשר שגם קובעים מיהו כהן כשר (כגון מום עובר או קבוע) לעבודה, (ב) הכהנים אוכלים תרומה בקידוש ידים (נטילת ידיים) בגבולין (ג) הכהנים נושאים עון הקדשים של בני ישראל

הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, או כלל ופרט וכלל, או בנין אב. לענין כלל ופרט **בבלי יומא כד,א** מציע ללמוד כך: ואימא: **לְכָל-דְּבָר הַמְזוּבָּה** - כלל, **עֲבֹדַת מִתְּנָה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עֲבֹדַת מִתְּנָה** - אין, עבודת סילוק - לא!
 אם נאמר כי **הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם** - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, הכלל הזה מחייב את הכהנים לשמור שזר לא יעשה עבודות כהנים בבית המקדש בכלל (אסור אבל פטור) ובפרט שלא יעשה עבודות שיגרמו לו חיוב מיתה בידי שמים בקשר אל (א) **לְכָל-דְּבָר הַמְזוּבָּה** (עבודות במזבח) ... (ב) **וּלְמַבִּית לְפָרְכָת** (קדש הקדשים). (ג) מתבנית הטעמים מרכא טפאק של **וּלְמַבִּית לְפָרְכָת** מתרבה הקדש (ההיכל) ראה הסבר להלן.
 פרט (א) **וְעֲבָדְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות). דרשת הגמרא נתנה למלה משמעות של שם עצם ותואר במקום פועל. אפשר כי טעם אתנח של מלת **וְעֲבָדְתֶּם** בתפקיד מגביל מסייע למתן משמעות של שם עצם – עבודה, ותואר – מסיימת.
 פרט (ב) **עֲבֹדַת מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו),
 ואין בכלל אלא מה שיש בפרט או חיוב הזר יהיה על עבודה שחלים בה שני התנאים
וְעֲבָדְתֶּם – אתנח, הגביל חיוב זר במיתה רק לעבודות הנחה שהן גם עבודות מסיימות בין בקה"ק, בין מחוץ לו.

עֲבֹדַת מִתְּנָה - מונח רביע, ארבע עבודות שמנה רב לגבי המזבח, ועוד עבודה שמונה רבי יוחנן המתחילה בתרומת הדשן ומסתיימת בסידור (מתן) שני גזירי עצים על המערכה על המזבח. **לְכָל-דְּבָר הַמְזוּבָּה**
עֲבֹדַת מִתְּנָה - מונח רביע, חמש או שש הזאות בקדש ובקה"ק. **וּלְמַבִּית לְפָרְכָת**

(א) **לְכָל-דְּבָר הַמְזוּבָּה וּלְמַבִּית לְפָרְכָת** - דרגא תביר מרכא טפאק, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אשר נברר אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
 המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

(ב) **וּלְמִבְּרִית לְפָרְכָת** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על הפשט של עבודת זר בקדש הקדשים את העבודה בקדש (בבלי יומא כד, ב ד"ה בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? מאן ללימוד ששני התנאים חייבי זר חלים גם בקדש)
 (ג) **לְפָרְכָת** – טפחא כפוחתת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **וְעִבְדִּיתֶם** מאפיין שבכתוב לפניו מדובר שזר יענש על ביצוע עבודה תמה (= מסיימת)

ע"פ תבניות הטעמים (ג) מלמד על (ב) שגם בקדש זר חייב על עבודה תמה. (ב) עם האפיין שזר חייב על עבודה תמה מלמד על (א) **לְקַל** – **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** שגם בעבודות במזבח זר חייב על עבודה תמה. זה מבוסס על ההשערה כי התבנית דרגא תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אז אם על (ב) חלה ההלכה של זר חייב על עבודה תמה, גם על (א) תחול אותה הלכה.

נספח:

הערה (א): תוספות בבלי יומא כד, א (הגמרא אמרה) אין בכלל אלא מה שבפרט – תימה לי א"כ **לְקַל דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** למה לי כדקאמר (לוי על ההזאות) **דְּבִיר ... לְקַל דְּבִיר** ונאפילו אם תמצא לומר ד- **לְקַל** מרבה הזאות שבפנים ושכמצורע מ"מ קשיא כיון ד- **לְקַל** משמע כללא] אדרבה לפרוך לאידך גיסא דהוה לן למימר ד- **לְקַל דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פוט ביניהם **וְעִבְדִּיתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה** ודונם בכלל ופרט וכלל

דוגמא למידת כלל כלל פרט **(במדבר קרח יח, טז)** ופדויו מן-תדש תפדה בערקה פסח חמשות שקלים פשקל הקדש עשרים גרה הוא: ופדויו מן-תדש – כלל תפדה – כלל בערקה – קדמא זקף-קטן בתיבה אחת – מידת מוקדם שהוא מאוחר בענין ולכל חשיב כלל כמו בכל (האם הראשון או השני בפסוק הבא) כדרשינן **(דב' ראה יד, כו)** **בְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה** כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) **בְּכָל כְּלָא** וא"כ נרבי מעיין הפרט אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא דיינינן באלו טריפות (חולין דף סז.) כי האי גוונא ונראה דשמא **בְּכָל** ולכל לחודיה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו כמו התם דכתיב **(דב' ראה יד, כו)** **בְּכָל אֲשֶׁר-תִּשְׁאַל נִפְשָׁה בְּבָקָר וּבְצֹאן וּבְיִבֵּי וּבְשֹׂאֵר וּכְן** בדברות דכתיב **(דב' וא' ה, יד)** **וְכָל-בְּהֵמָה וְהָיָה דְּפָרָק שְׁלֹשָׁה מִיָּנִין** (נזיר דף לה.) **(שם' מש' כב, ט)** **חֲמֹר או-שֹׂר או-עֶה וְכָל כְּלָא בְּהֵמָה חזר ופרט י"ל הִיא ר"א הִיא אי נמי שאני התם דכתיב ברישא **חֲמֹר או-שֹׂר** והדר **וְכָל** אבל הכא דכתיב ברישא דעניא **(במ' קרח יח, ז)** **לְקַל** הוה ליה **כָּל שְׂאִינו מְלֵא וְאִין דְּנִין** אותו בכלל ופרט וכי האי גוונא אמרינן בריש פ"ק דזבחים (דף ד:) אימא **(במ' נשא ו, יז)** **יַעֲשֶׂה כָּל זָבַח פֶּרֶט וּמִשְׁנֵי אִי הוּא כְּתִיב יַעֲשֶׂה שְׁלָמִים זָבַח** כדקאמרת השתא דכתיב **יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים הוּא ליה כָּל שְׂאִין מְלֵא וכו'.****

(דברים ראה יד, כו)

ונתתה פסוק **בְּכָל אֲשֶׁר-תִּשְׁאַל נִפְשָׁה בְּבָקָר וּבְצֹאן וּבְיִבֵּי וּבְשֹׂאֵר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְהָ נִפְשָׁה וְאָבְלָתָ שֵׁם** לפני ה' אלהיך ושמחת אתה ובייחוד: **(דברים ואתחנן ה, יד)**
יְיֹום הַשְּׁבִיעִי שָׁבְתוּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל-מְלָאכָה אֲתָה וּבְנֶה-וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ-וְאִמָּתְךָ וְשֹׂרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמָתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ כָּמוֹךָ:
(שמות משפטים כב, ט) **כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ חֲמֹר או-שֹׂר או-עֶה וְכָל-בְּהֵמָה לְשִׁמְרָה וּמֵת או-נִשְׁבֵּר או-נִשְׁבָּה אִין רָאָה:**
(במדבר נשא ו, יז) **וְאֵת-הָאֵל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סַל הַמִּצֹּחַ וְעֵשֶׂה הַכֶּהֵן אֶת-מִנְחֹתוֹ וְאֵת-נִסְכּוֹ:**

ע"פ תוס' בבלי יומא כד, א אם יש כאן כלל **לְקַל** וכלל בתראה **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** והפרט **וְעִבְדִּיתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה**. ואז כלל פרט נהיה לכלל ופרט וכלל ולכן מרבה ע"י הכלל בתראה אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק זר שעשאם יתחייב במיתה ביד שמים. מתקבלת תוצאה הפוכה ממה שהתורה מלמדת. תוס' מסביר ש"לכל" אינו כלל מלא כי חסר תיאור למה מתיחס, ולכן אין ללמוד כאן כלל ופרט וכלל.

הערה (ב): תשמרוי את-כהנתכם אחריות הכהנים לעם ישראל שלא יעשו עבודות כהנים. ביום הכפורים ישראלים צובאים בעזרה, קרובים מאד לכהן גדול שרק הוא עובד ביום הזה, ועלולים לנסות "לעזור" לכ"ג.
הערה (ג): בין תפקידי עבודות בית המקדש תפקיד הכפרה על עם ישראל הוא נושא מרכזי. **סידור שני גזרי עציים** בלשון נופל על לשון, העברת גזרות בבחינת הרשעה כלה כעשן תכלה
סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה ... ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו, וחסידיים ברינה יגילו, ועולתה תקפץ פיה. וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעבירי ממשלת זדון מן הארץ.
 ותמלוך אתה ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך. בהר ציון משכן כבודך ובירושלם עיר קדשך. ככתוב בדברי קדשך. ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה.
 קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה מבלעדיך. ככתוב ויגבה ה' צבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה ה' המלך הקדוש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
 המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא; מרכא = מרדך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סוּר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אלא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.4 דברים האזינו לבא (התשע"ה – 1)

דברים האזינו לבד: הצור תמים פעלו כי כל-הרעיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

ללא קשר לטעמי המקרא רש"י הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקא-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי ה' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונח זקא-קטן

אנכי – הצור, ה' – תמים, א-לקיך – פעלו ... ומשלימו צדיק וישר הוא: ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצו"ר, ופ"רש"י ישעיהו

לגיד הצור שהוא אש אוכלה ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשסג אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש שנאמר (שופטים ו,כא) ותעל האש מן-הצור, ותעל האש מן-הצור,

הפסוק פותח במפורש הצור וסוגר ברמז ל-הצור, וע"י טעם פשטא אל מלת אנכי, וביחד מלמדים, קיים חזק, נצחי ומאמן / מאמת דבריו כי רואה מראשית דבר אחריתו.

דעת זקנים מבעה"ת הצור תמים פעלו, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס

למכעיסים לפניו: **צדיק וישר הוא, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מיראל כשמכעיסין לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו-רבנו בחיי** פירש אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

רשב"ם הצור תמים פעלו, שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. **הצור תמים פעלו**

בכל פורענו' שהביא עליכם **צדיק וישר הוא** כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו:

ספר הפרשיות הרב כיטוב – ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו **תמים פעלו** שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כיטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב **הצור תמים פעלו** – הוא בלבד **תמים פעלו**, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי דרשה (א) היא כפי' **דומבעה"ת ו-רבנו בחיי** שה' הוא תקיף כצור אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה (ב) ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

בבלי תענית יא,א ... אל אמונה ואין עול, אל אמונה - כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, **ואין עול** - כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. **צדיק וישר הוא** (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס: מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטרין) [מסורת הש"ס: נפטרין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחתום, שנאמר (איוב לז,ז) **בגיד-פלאאגם יחתום לזעזע פלאאגשי מעשהו**: ולא עוד, אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם: יפה דנתוני לקיים מה שנאמר (תה' נא,ג) **למען תצדק בגדבך**.

תהלים נא,ו: לה לבדדו חטאתי ותרע בעיניך עשיתי למען תצדק בגדבך תזכה בשפטך:

רש"י איוב לז,ז (ז) בגיד-פלאאגם יחתום - כשארם חוטא לפניו האדם עצמו חתום כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: **לזעזע פלאאגשי מעשהו** - להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין עול – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ **בבלי תענית יא,א** (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה, עונשם לעולם הבא.

הגמרא **בבלי תענית יא,א** מוציאה את הפסוק (איוב לז,ז) **בגיד-פלאאגם יחתום** וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נותן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לבד: הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם הלא-הוא אביה קנה הוא עשה ויכנה:

דברים האזינו לבד: זכר ימות עולם בינו שנות דר-נדר שאל אביה ויגדף ויגדף ויאמרו לה: ב

רש"י (ז) זכר ימות עולם - מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו (ראה ספ"ד שי). **בינו שנות דר-נדר** - דור אנוש שהציף עליהם מי אוקינוס ודור המבול ששטפם (ראה שם). דבר אחר: לא נתתם לבככם על שעבר - **בינו שנות דר-נדר** - להבא, שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא.

רמב"ן (ז-י) ... זכר ימות עולם – שיתנו לב לזכור ששת ימי בראשית, הטובה שעשה להם בעת היצירה; ...

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקא-קטן בראש חצי פסוק כעין תבנית שמות יתרו אנכי ה' א-לקיך, כעין קשר למעשה בראשית

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקא-קטן בראש חצי פסוק **בינו שנות דר-נדר** – טפחא מונח אתנח, שתי קבוצות המלים הן פעולות ופוחחות בתבנית טעמים פשטא מונח זקא-קטן בראש חצי פסוק אפשרות ללימוד אלפניו ולאחריו, כאן מלמד מהעבר (ז,ב) **זכר ימות עולם** אל ההווה (ז,ב) **הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצוות הששורות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מרצה; מרצה = מרצה; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנו משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קיימת; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י שיעמאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק ריעין לנושא אחר בהלכה;

דברים האזינו לב,יז: וְיִזְכְּרוּ לְשִׁירֵים לֹא אֱלֹהִים אֲלֵהֶם לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים מִקִּרְבֵּי פֶּאוּ לֹא שְׁעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם:

בבלי סנהדרין ס"ב, משנה. העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה ואחד המקבלו עליו לאלהו, והאומר לו אלי אתה. אבל המגפך, והמנשק, והמקבד, והמרבץ, והמרחץ, והסך, והמלביש, והמנעיל - עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו - עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור - זו היא עבודתה, הוורק אבן למרקוליס - זו היא עבודתה.

גמרא. מאי אחד העובד? - אמר רבי ירמיה: הכי קאמר, אחד העובד כדרכה, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה - ואפילו שלא כדרכה.

יְזַכְּרוּ - רביעי, רמז לארבע עבודות דפנים (של המקדש) שנהרג על זדונם דאם עשאן לעבודה זרה בין אם זאת עבודתה ובין אם זאת לא עבודתה.

לְשִׁירֵים לֹא אֱלֹהִים – פשטא מונח זקא-קטן, בתפקיד של שתיים וזה כפי' חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה נב, ... כללא דכולה

שמעתא דעובד ע"ז חייב באחד משני דברים או בשעבוד אותה כדרכה ואפילו דרך קלון כגון שפער עצמו לפעור ונפקא לן מדכתיב איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' ויילך ועבדו וגו', או כשעובד אותה שלא כדרכה והוא שיהא כעין ארבע עבודות דפנים וזכור קטור נסוך השתחוואה וכדתנן התם (סנהדרין ס' ב') (בארבע עבודות אלו בין אם זה כדרכה בין אם זה שלא כדרכה)

דברים האזינו לב,כו: אֲמַרְתִּי אֶפְאִיֵהֶם אֲשִׁבִיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זַכָּרִים:

אֲמַרְתִּי אֶפְאִיֵהֶם – טפאחא אתנח, כעין שמע ישראל.

רמב"ן (כו – כז) ... אֲשִׁבִיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זַכָּרִים – גלותינו בין העמים, אהחנו יהודה ובנימין, שאין לנו זכר בעמים ולא נקשב לעם ואומה כלל. והנה יאמר הכתוב, כי היה במדת הדין להייתנו כן בגלות לעולם, לולי פֶּעַם אוֹיֵב. ויורה זה, כי בגלותנו עתה תמה זכות אבות

(ראה שבת נה,א), ואין לנו הצלה מיד העמים רק בעבור שמו, כענין שאמר ביחזקאל "וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם בס נקדשתי בכס לעיני הגוים, וידעתם כי אני ה' בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיהם הרעים וכעלילותיהם הנשחתות בית ישראל" (כ,מא,מד); וכן נאמר עוד "ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים" וגו' (שם,ט). וכן הזכיר משה בתפלתו: "ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר" (במ' יד,טו), והשם הודה לו בזה: "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (שם,כ). והטעם בטענה הזאת, איננו כרוצה להראות כחו בין שונאיו, כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו (ע"פ יש' מ"ז). אבל השם ברא את האדם בתחנתו שייכר את בוראו ויודה לשמו, ושם הרוש בידו להרע או להיטיב (ע"פ ר"ה,ד), וכאשר חטאו ברצונם וכפרו בו כולם, לא נשאר רק העם הזה לשמו, ופרסם בהם באותות ובמופתים כי הוא אלהי האלהים ואדני האדונים (ע"פ דב' י"ז), ונודע בזה לכל העמים. והנה אם ישוב ויאבד זכרם, ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו (ע"פ דב' י"א,ג) ולא

יסופר עוד בהם; ואם אדם יזכיר כן, יחשבו כי היה כח מכות המולות והכוכבים, וחלף ועבר (ע"פ יש' ח,ה). והנה תהיה כונת הבריאה באדם בטלה לגמרי, שלא ישאר בהם יודע את בוראו, רק מבעים לפניו; ועל כן ראוי מדין הרצון שהיה בבריאת העולם, שיהי רצון מלפניו להקימם לו לעם כל הימים, כי הם הקרובים אליו והידועים אותו מכל העמים. וזה טעם "כי ידיו ה' עמו ועל עבדיו יתגם" (להלן,ל). שיזכור להם ברחמים כי הם עמו מאז, ויזכור כי הם עבדיו שעמדו לו בגלותם כעבדים לסבל הצרות והשעבוד, וכענין שנאמר "ויאמר אך עמי מהם בנים לא ישקרו" (יש' סג,ה). וכבר רמזתי בבריאת האדם סוד נשגב ונעלם, צורף ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלהים, כענין שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וגו' (יש' מג,ז). פי' רמב"ן ששם ישראל, למרות תקלות שונות, מזכיר בבריאה כי יש בורא ואין בלעדיו ומנהיג הבריאה ללא הפוגה וזה תמצית של שמע ישראל ה' א-לקינו ה' אחד.

דברים האזינו לב,מז: כִּי לֹא-דָבָר רַק הוּא מֶלֶךְ כִּי-הוּא חַיִּים:

וּבְדָבָר הַזֶּה תִּזְכְּרוּ יָמִים עַל-הַאֲדָמָה אֲשֶׁר אִתָּם עֲבָרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: פ

: פ' - תרסא לא-דב' רַק הוּא מֶלֶךְ - קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל

תיב"ע ארום לית פתגם ריקם באוריתא אלהן לדעברין עלה ...

רש"י (מז) כי לא דבר רק הוא מלך - לא לחנם אתם יגעים בה, כי הרבה שכר תלוי בה, כי הוא חייכם (ראה ספ"ד שלו). דבר אחר (שם): אין לך דבר ריקן בתורה, שאם תדרשנו - שאין בו מתן שכר. תדע לך, שכן אמרו חכמים: "ואחות לוטן תמנע" (בר' לו,כב), "ותמנע היתה פלגש" וגו' (שם יב) - לפי שאמרה: איני כדאי להיות לו אשה, הלואי ואהיה פלגשו; וכל כך למה? יהודיע שבחו של אברהם שהיו שלטונים ומלכים מתאזים לידבק בזרעו.

רש"י ד"א אין לך דבר ריקן בתורה ... (בר' וישלח לו,יב) וְתִמְנַעַנּוּ הַיְיָתָה פִּילִגְשׁוּ. ע"פ סברת רמב"ן ב- (בר' וישלח לו,יב) מתקבלת התוצאה כי הטעמים מונח לגרמיה ופסק ב- (בר' וישלח לו,יב) וְתִמְנַעַנּוּ וגו' הם מופיעים של מידה י"א מל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם, מידת סדור שנחלק ובארוכה סדור היה ראוי להיות אלא שנחלק. כאן זוהה, בפירושי הראשונים (רשב"ם ע"פ שוחר טוב, תורה שלמה [יח] ע"פ לקח טוב, שכל טוב) קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה. ואפשר שמכאן יש ללמוד למקומות אחרים בעלי אותה תבנית טעמים בצורה דומה.

קריאה עם פסק מחבר את המלה בראש הפסוק לפסוק שלפניו וזהו שם הזכר תמנע, קריאה ללא פסק תמנע (הנקבה) היתה פילגש וגו' ועוד למדו בפסוק זה: רמב"ן כי גוי/עכו"ם מותר בבתי; שפת"ח כי בן נח מותר בבתי

דברים האזינו לב,נב: כִּי מִנְגִיד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תְבוּא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אָנִי נֹתֵן - סופי תיבות לרצ"ו, הוּא אשר פירש רש"י ב- (בראשית א,א), ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו

טט - אל ארץ-ישראל התחוננה לא תבא כי מנגיד תראה את-הארץ היינו תבוא אל ארץ-ישראל העליונה ומשם כאמור ב- (דברים וזח"ב לז,א) ויראהו ה' את-כל-הארץ וגו' וב- (דברים וזח"ב לז,ד) הראיתך בעיניך ושמה לא תעבר ופירש אור החיים ... ומשה לפי שנאסף אל השכינה הנה מקומו בקודש במקום שהוא שם. וזהו שיעור הכתוב ושמה לא תצטרך לעבור אל מקומך וגו' וימת שם פירש שם לבד הוא שמת אבל הוא חי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה'.

ויש מפרשים שראיה זאת של משה רבנו ממשיכה כל הזמן ומגינה על עם ישראל. אפשר שה- תְבוּא אֶל-הָאָרֶץ - זקא-קטן זקא-גדול הוא ענין שחזור וקורה והיינו משה רבנו חי, משקיף ומליץ יושר על עם ישראל.

גיל המלים תְבוּא אֶל-הָאָרֶץ = 736 = 296 + 31 + 409 שְׁלֹן"ת (עם ישראל בארץ- ישראל בזכות ראייה מתמדת של משה רבנו עליהם),

מאוצר הגיל של הרב י"ר פאלוך זצ"ל = 736 = ב"ן דו"ד יגאלנ"ו במהרה"ה בימינ"ו, היושב"ב ע"ל חו"ג האר"ץ,

הפרש מתקע"ו (= גיל המלים זקא-קטן זקא-גדול) = 736 - 576 = 160 גיל כס"ף,

160 = כס"ף, אגם ר"ת תורה "צוה לנו מ'שה" (ר"ת צל"ם), אך בצל"ם יתהלך איש, צל"ם (חוקר ומקובל עמוד 24) (בסדר פדיון נפש

ונתן ק"ס פרוטות כס"ף כמנין צל"ם כי בצלם וגו') (וכמנין ע"ץ כי האדם ע"ץ השדה), הד"ף היומ"י

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קפא – סדר קרימות; אולא = גיש = גיש"ס – ויצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 דברים האזינו לב,א (התשע"ו-ז)

דברים האזינו לב,ד:

הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

[רש"י] הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

[דעת זקנים מבעה"ת] הצור תמים פעלו, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס למכעיסים לפניו: צדיק וישר הוא, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מיראל כשמכעיסין לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו- [רבנו בחיי] פירש אע"פ שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

[רשב"ם] הצור תמים פעלו, שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. הצור תמים פעלו:

בכל פורענו' שהביא עליכם צדיק וישר הוא כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו:

[ספר הפרשיות הרב כטוב] – ע"פ רב"ע הצור משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו תמים פעלו שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב הצור תמים פעלו – הוא בלבד תמים פעלו, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי שתי

הדרשות הן תוצאה של מקבילת תבנית הטעמים הבאה:

(דב' האזינו לב,ד) הצור תמים פעלו - פשטא מונח זקף-קטן, המקבילה לתבנית הטעמים של

(שמ' יתרו כב) אַנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – בטעם עליון פשטא מונח זקף-קטן

אַנְכִי – הצור, ה' – תמים, אֱלֹהֶיךָ – פעלו ... ומשלימו צדיק וישר הוא: ס"ת קר"א = גי' א"ש = גי' הצו"ר, ופ' [רש"י] (ישעיהו

לג,ד) [הצור שהוא אש אוכלה] וילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשנ"ג אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע

להוציא אש שנאמר (שופטים ו,כא) ותעל האש מדר הצור,

הפסוק פותח במפורש הצור וסוגר ברמז ל- הצור (ע"י גימטריאת סופי תיבות), וע"י תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן, המקבילה לתבנית הטעמים של (שמ' יתרו כב) אַנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – בטעם עליון פשטא מונח זקף-קטן מתגלה כי הבורא צר הבריאה ע"פ תכניתו בתורה, כדי שבריותיו יקיימו מצוותיו ע"פ התורה שנתנה בסיני ותחילת תנינתה במאמר (שמ' יתרו כב) אַנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ וע"פ קיום המצוות מתקבל השכר והעונש, ומהבטחתו לאבות אימן דבריו והציל את בני ישראל ממצרים כאשר הגיע העת לפי תכניתו, והתגלה שהוא הבורא והוא היחיד והוא הדין והמנהיג והמשנה בבריאה.

דרשה (א): ע"פ [ראב"ע] הצור משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

דרשה (ב): ע"פ [רש"י] [דזמבעה"ת] ו- [רבנו בחיי] שה' אע"פ שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה;

[בבלי תענית יא,א] ... אל אמונה ואין עול, אל אמונה - כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, ואין עול - כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. צדיק וישר הוא (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס: מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטריין) [מסורת הש"ס: נפטריין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחותם, שנאמר (איוב לז,ז) בְּיַד־פְּלִאֲגֶסֶם יִחְתָּמוּ לְדַעַת פְּלִאֲגֶסֶם מַעֲשָׂהוּ: ולא עוד, אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם: יפה דנתוני לקיים מה שנאמר (תה' נא,ג) לְמַעַן תִּצְדַּק דְבָרְךָ.

תהלים נא,ו: לך לבדך חטאתי ותרע בעיניך עשיתי למען תצדק דברך תזכה בשפטה:

[רש"י] [איוב לז,ז) בְּיַד־פְּלִאֲגֶסֶם יִחְתָּמוּ - כשאדם חוטא לפני האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: לְדַעַת פְּלִאֲגֶסֶם מַעֲשָׂהוּ - להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין עול – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ [בבלי תענית יא,א] (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה, עונשם לעולם הבא.

הגמרא [בבלי תענית יא,א] מוציאה את הפסוק (איוב לז,ז) בְּיַד־פְּלִאֲגֶסֶם יִחְתָּמוּ וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נתן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לב,ד: הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו] ... צדיק וישר הוא וגו', (ישעיהו נה,ג) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב: ישעיה אמ' דרשו ה' וגו', ודוד אמ' (תה' קה,ד) דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד: (או (ה"א טו,יא) דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד) ולמה פניו תמיד, ללמדך שהקב"ה ית' שמו פעמים נראה ופעמים לא נראה, פעמים שומע ופעמים אינו שומע, פעמים נדרש ופעמים אינו נדרש, פעמים מצוי ופעמים אינו מצוי, פעמים קרוב ופעמים אינו קרוב, כיצד נראה למשה, שנא' (שמ' תשא לג,יא) ודַבֵּר ה' אֱלֹהֵי מִצְרָיִם אֵלֶיךָ חִזָּר ונעלם ממנו כשא"ל (ונעלם) (שמ' תשא לג,יא) ויאמר ה'אני נא את-כבודך: וכן נראה לישראל בסיני, (שמ' מש' כד,ז) ויראו את אלהי ישראל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו-1
המצוות השערות: אתחא = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נגיש; פסק ו – סיום שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קפא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

וגו', (שמ' מש' כד, ז) ומראה כבוד ה' פאש אכלת בראש ה'הר לעיני בני ישראל: חזר ונעלם מהם, (דב' וא' ד, טו) ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראייתם כלי-תמונה ביום דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש;

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו]

אמ' הקדוש ברוך הוא ית' שמו וי"ז, הו יודעי' שאני דן את העולם בד' פרקי' האלו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפני כבני מרון, בחג (טט: סוכות) נידונין על המים. והללו ג' פרקים יושב אני לדון דיני ממונות, להעשיר ולהעני, להרבות או למעט, אבל ראש השנה זמן דיני נפשות הוא, אם למות, אם לחיים, כדאמרי' בתקיעת' דרב ועל המדינות בו יאמר וכו', ואם עשיתם תשובה לפני אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות ואשמע תפלתכם, שאני (שה"ש ב, ט) משגיח מן-השמים מציץ מן-ההרקים, עד שלא אחתם גזר דין ביום הכפורים, שנא' (שעיהו נה, ו) דרשו ה' בהמצאיו. (שה"ש ב, ט) דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנהיג עומד אחר פתלנו משגיח מן-השמים מציץ מן-ההרקים:

להסבר (דב' האזינו לב, ד) צדיק וישׁר הוא נעזר בתבנית הטעמים של (דה"א טז, יא) דרשו ה' וצאו בקשו פניו תמיד:

[רש"י] (דה"א טז, יא) דרשו ה' וצאו – מקדש וארון נקראו עזו דכתיב (תה' עח) ויתן לשבי עזו שנתן ארונו להביאו בשבי וכתיב (תה' קלב) קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך ועל כן נקרא אלעזר השומר עזא על שם ששמר הארון שנקרא עז דוגמא על שם ד' מאות שקל כסף והוא חשבון גמטריא של עפרן וכן הרבה (בראשית מט) דן דין עמו (בראשית מט) יהודה יודך אחיך: (דה"א טז, יא) דרשו ה' וצאו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. דרשת הפשט משמעה לפנות בתפלה לכורא ובפרט במקדש בקרבת ארון הברית הנקרא על שם ה' אדון כל הארץ. דרשה היוצאת מן הפשט היא התמדת האמונה בה' בין אם הנהגתו בבריאה גלויה בין אם הנהגתו נסתרת. וזה מה שכלמד [דברים רבה פרשת האזינו] שאני (שה"ש ב, ט) משגיח מן-השמים מציץ מן-ההרקים, גם אם איני גלוי. כמו שנדרש גם ב-(דב' וילך לא, ז) וצובאים והסתרתי פני מקב.